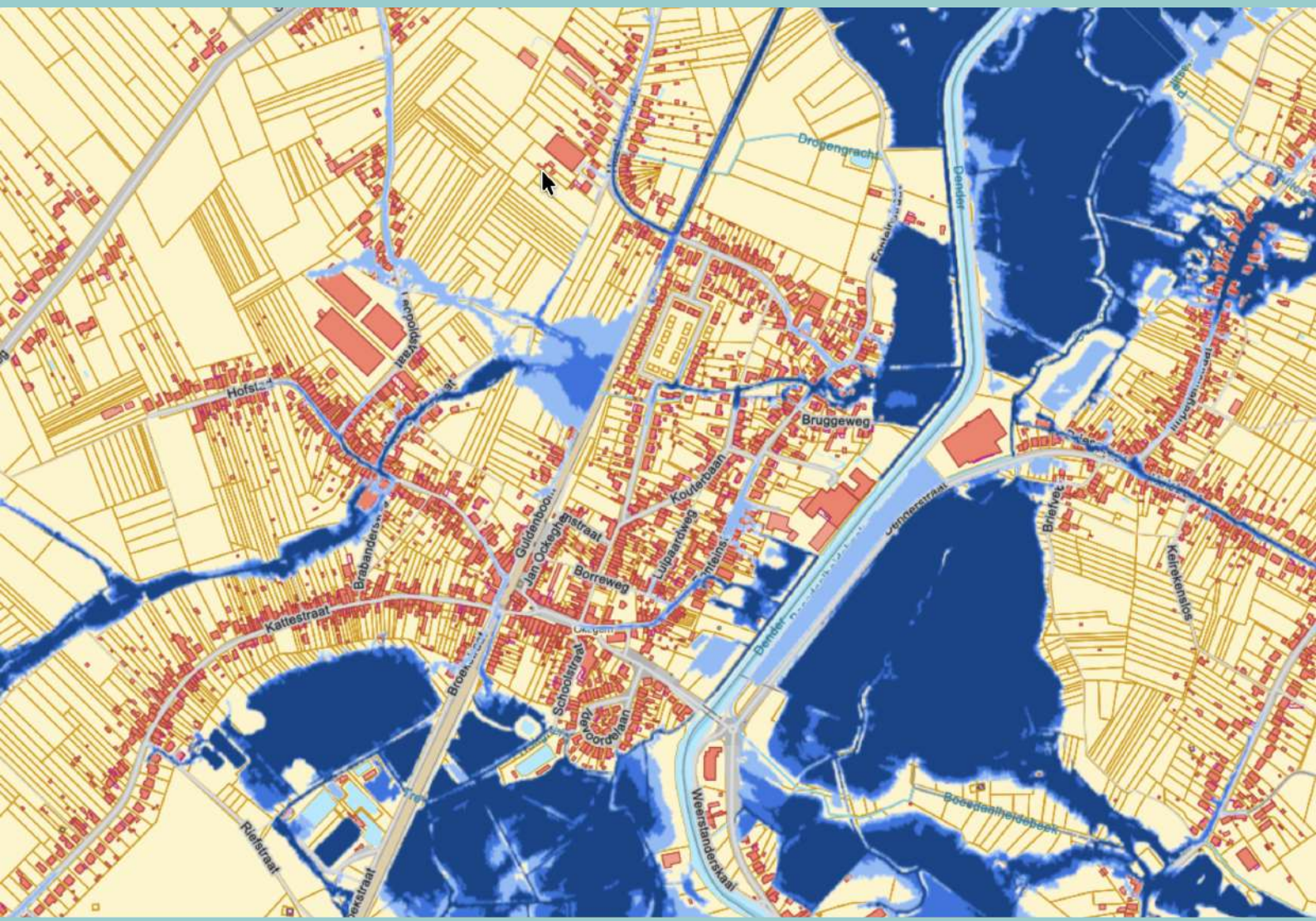
e-Mededelingen Heemkring Okegem

2026 | JRG. 51 | NR. 2

COLOFON

EINDREDACTIE / V. U.:
Praet Patrick
Kievitlaan 25, 9400 Ninove

VORMGEVER:
Allard Johan

ADMINISTRATIE / CONTACT
info@heemkringokegem.be

WEBSITE:
heemkringokegem.be

FACEBOOK:
Heemkring Okegem

BESTUURSLEDEN:
Allard Johan
Brantegem Herman
Gies Etienne
Praet Patrick

Op de cover: Deze kaart toont de overstromingsgebieden van de Dender ter hoogte van Okegem, Pamel en Liedekerke. In dit nummer besteden we aandacht aan de overstromingen van de Dender tijdens de vorige eeuwen. (Schermafdruk geopunt.be)

e-Mededelingen

Wie ingeschreven is op de **nieuwsbrief** van de Heemkring krijgt automatisch via e-mail dit digitale tijdschrift. Inschrijven op de nieuwsbrief kan via deze link of stuur ons je e-mailadres, naam en voornaam door via info@heemkringokegem.be.

Wie eind dit jaar toch een **papieren versie** van de artikels wenst te ontvangen schrijft € 15 over op ons rekeningnummer met als mededeling 'Papieren versie 2026' gevolgd door naam en leveringsadres.

Wie onze werking wil ondersteunen kan financieel een **vrije bijdrage** doen op ons rekeningnummer met als mededeling 'Vrije bijdrage'.

Rekeningnummer Heemkring Okegem:
BE 54 9731 7802 0797.

De *e*-Mededelingen vormen een viermaandelijkse uitgave van Heemkring Okegem met de steun van Erfgoedcel Denderland, Stad Ninove en Vlaamse Gemeenschap.

INHOUD

e-Mededelingen Heemkring Okegem | jrg. 51 | 2026 nr. 2

Gedoopt in een andere gemeente door wateroverlast....3
Het tragische einde van Manse Krol....5
Okegemnaars met meiseniersbloed....7
Een koffiebranderij te Okegem....10
Volksgeloof in verband met het weer....12
Fotoboek 'Ninove vroeger en nu'....13
De Greef van halfvasten....14
Een gedicht over Okegem....15
Uit de regio....16
Dorpskroniek....17

VOORWOORD

Patrick Praet

Tijden veranderen. Als we het weer voor morgen willen weten, raadplegen wij de weersvoorspellingen. Anders was het bij onze voorouders. Wanneer ze voelden dat hun eksterogen begonnen te steken, wisten ze dat er slecht weer op komst was. Omgekeerd: als de kippen 's avonds vroeg op hun ladder kropen, zou de volgende dag de zon schijnen. Deze en andere volkswijsheden kan je in deze e-Mededelingen lezen. Ze leren ons dat de mens vertrouwde op de signalen van de natuur om te weten of het tijd was om te zaaien, te oogsten, het varken te slachten of boter te maken. Men kan het bijgeloof noemen, maar het zegt wel iets over de relatie van de mens met zijn omgeving. Men voelde zich een deel van de natuur en bekeek haar met een zeker ontzag.

Hoe de natuur zich kon laten gelden, blijkt uit twee artikels over de zware overstromingen die Okegem teisterden. Vooral de bewoners in de buurt van de Dender zaten regelmatig met natte voeten, niet in het minst de inwoners van Impegem, die meermaals door het wassende water van het kerkelijke leven in Okegem werden afgesloten (waartoe ze tot 1804 kerkelijk behoorden). Dit had als gevolg dat ouders van pasgeboren kinderen voor een nooddoop naar Liedekerke moesten. Maar het kon erger. Tijdens de grote nationale overstromingen van 1926 sukkelde 'Manse Krol', een bekende winkelierster uit Eversem, in een gracht langs de Fonteinstraat en kwam zo om het leven.

De Dender kon dus levensbedreigend zijn, maar het was wel geen muur waarachter zich een vreemde wereld bevond. Okegemnaars hadden meer contact met Pamel, Liedekerke of Impegem dan bijvoorbeeld met Ninove. Ze gingen naar elkaars kermissen, trouwden over de Dender heen en ons dialect vertoont heel wat West-Brabantse klanken. Pamelaars begonnen hier een handel, maar ook het omgekeerde gebeurde. Zo was er Maurice Verley, die in Okegem startte met een koffiebranderij, maar na de oorlog zijn zaak naar de Kaai in Pamel verhuisde en daar een succesvol zakenman werd. Of nog verder terug in de tijd … Tot de 18de eeuw droegen meerdere Okegemnaars de titel van 'meisenier', een juridisch privilege dat in Brabant heel wat voordelen opleverde. Je leest ook hierover meer in dit nummer … Kortom, Okegem was de plek *'waar een Denderdraai Brabant aan de Vlaanders bindt …'*, om het met de woorden van dichter en publicist Maurits van Liedekerke te zeggen.

Deze bijdragen kwamen tot stand tijdens de zomer van 2026, een moment waarop schrijven – deze keer wel heel letterlijk – in het zweet des aanschijns gebeurde. De temperaturen zetten onvermijdelijk aan tot reflectie over onze omgang met de natuur vandaag. Er was een tijd dat we de natuur probeerden te doorgronden door de dieren of het weer te observeren. Later kwam het moment dat de mens de natuur via de wetenschap wilde temmen. Dat heeft ons vooruitgang en welvaart bezorgd. De zomer van 2026 leert ons dat we op grenzen botsen. De vraag is welke grenzen: die van de natuur of die van de mens? Misschien kunnen we toch nog iets leren van hoe men vroeger met de natuur omging, bijvoorbeeld wat ontzag. Dat is wat we allemaal voelden toen we naar de zonsverduistering tuurden …

Gedoopt in een andere gemeente door wateroverlast

HERMAN BRANTEGEM

Sinds mensenheugenis laat de Dender in Okegem van zich spreken. Minder gekend is dat de grilligheid van het water in het verleden er voor zorgde dat de inwoners van Impegem, dat tot 1804 tot de parochie Okegem behoorde, helemaal afgesloten waren van het kerkelijk leven in Okegem.

We weten dat de Dender bij overvloedige regenval voor spectaculaire wateroverlast kan zorgen. De beelden van de overstromingen in de regio Geraardsbergen - Ninove staan ongetwijfeld nog op het netvlies gebrand. Ondergelopen straten en huizen zorgden al meermaals voor ellende. Als gevolg van de klimaatsverandering zal de Dendervallei in de toekomst nog gevoeliger zijn voor overstromingen. Om dit te voorkomen hebben de provincie Oost-Vlaanderen en de Vlaamse regering een 'Denderplan' opgemaakt. Dit wil het Denderbekken zo goed mogelijk beschermen. Alhoewel de uitvoering ervan nog enkele jaren zal in beslag nemen, werden alle kwetsbare locaties alvast in kaart gebracht en voorzien van de nodige maatregelen. Met de aanleg van onder meer dijken wil men de steden en gemeenten langs de Dender droog houden.

De overstromingen van de voorbije jaren houden verband met de toenemende verharding van de bodem, een versnelde waterafvoer door de rioleringen, en de ophoging van natuurlijke overstromingsgebieden. Je zou kunnen veronderstellen dat dit vroeger allemaal niet bestond en er dus geen overstromingen waren. Het tegendeel is echter waar. Tot het einde van de middeleeuwen had de Dender geen vaste bedding. In periode van regenval vulden de zijarmen van de Dender en de laag gelegen meersen zich met het wassende water. Dit bracht met zich mee dat de loop van de rivier doorheen de eeuwen van richting kon veranderen. We veronderstellen dat overstromingen van woongebieden in die tijd beperkt waren. Het was dus relatief veilig wonen langs de oever van de Dender. De snelle afloop van het water garandeerde immers een droge vallei. Langs de oevers lagen kleine nederzettingen, kerken en versterkte motten zoals *Rideve* en *Borchstad* op de grens van Okegem en Ninove. Een mooi voorbeeld van bewoning dicht bij de Dender was 'de Hu(r)st': een eilandje met een herbergwoning langs de Okegemse zijde van de Dender, meer bepaald tussen de pastorie en de Dender), dicht bij de vaargracht.[1]

Vanaf het einde van de 12de eeuw begon de mens in te grijpen in de loop van de Dender. De rivier bleek immers een interessante scheephandelsroute tussen enerzijds Henegouwen en anderzijds het Scheldegebied en Brabant. Sommige bochten werden rechtgetrokken en mensen gingen dichter bij het water wonen, ook in gebieden die altijd dienst hadden gedaan als overstromingszones. In steden zoals Aalst, Ninove, Geraardsbergen, … werden kaaien aangelegd die de vrije waterafvoer in vaste banen moesten leiden. In 1571 waren er reeds meldingen van vernielingen van bruggen bij watervloeden. Twee eeuwen later noteerde abt Ferdinand Vander Haeghen in zijn dagboek dat het gebied in de winter van 1715-1716 veel te lijden had van de sneeuw. Door het plotseling smelten van de sneeuw ontstonden grote overstromingen waardoor de abdijweiden tot één groot meer waren omgevormd. Verscheidene mensen en dieren verdronken. Tussen 1863 en 1868 werd de Dender gekanaliseerd vanaf de bron tot de monding. Enclaves zoals 'den Hust' waren gedoemd om te verdwijnen …

[1] G. VAN HERREWEGHEN. *Een Okegemse toenaam uit een Pamelse plaatsnaam*. In *MHO*, 9, 1984.

Afb. 1: Caerte Figuratief vande Goederen Ghelegen onder de Prochie van Okeghem (ca. 1754).
(heemkringokegem.be)

Had men te Okegem soms last van overstromingen, des te ingrijpender was het voor de inwoners van Impegem. Dit gehucht behoorde kerkelijk tot 1804 bij Okegem. Vanaf die datum werden ze te Liedekerke gedoopt, getrouwd en begraven. De inwoners van Impegem konden langs een veldweg en een houten brug over de Dender langs de Bruggeweg de kerk van Okegem bereiken. In feite ging het om een voorde[2] (een doorwaadbare plaats) waaraan men een brugje had toegevoegd. Dit brugje werd vernietigd bij het begin van de Tweede Wereldoorlog en nooit meer opgebouwd.

Afb. 2: De brug naar van Impegem naar Okegem (ca. 1930) (foto Heemkring Okegem)

De parochieregisters maken meerdere malen melding van een overstroming ter hoogte van Impegem.[3] Toen in maart 1739 de Dendervallei blank stond, werd er in het gezin Joannes Malderic en Joanna De Braeckeler op 30 maart 1739 te Impegem een meisje geboren. Door de watersnood kon vader Joannes het kindje niet te Okegem laten dopen. Omwille van de overmacht werd het kind te Liedekerke gedoopt.

In de winter van 1763-1764 stond de Dendervallei terug onder water. In het Impegems gezin Georgius De Paepe en Judoca D'Hondt werd op 5 januari 1764 Maria geboren, het zesde kind van het koppel. Het kind werd te Liedekerke gedoopt. '*Propter inumdiantium aquarum'* noteerde de pastoor van Liedekerke in zijn doopregister om later eventuele betwistingen met de pastoor en de koster van Okegem te voorkomen. De pastoor van Okegem nam er achteraf nota van in zijn eigen doopregister en vermeldde eveneens de overstroming. Ook de weken daarna bleef het water hoog staan. Het gevolg was dat ook op 22 januari 1764 Adrianus Van Droogenbroeck en Catharina Pardaens hun (eerste) kind Petronilla in Liedekerke lieten dopen.

In 1774 is er opnieuw melding van overstromingen in het gehucht Impegem. Toen werd in het gezin Arnoldus Van den Bosch – Elisabeth Van der Meulen op 11 maart 1774 een zoon geboren (Joannes Baptista). Ook hij werd in Liedekerke gedoopt. En in 1793 werd er nog een overstroming gemeld waardoor ook de kleine Antonius uit het gezin Petrus De Neys – Maria De Brabanter op 11 februari 1793 in Liedekerke werd gedoopt.

[2] Een *voorde* is een ondiepe plaats in een rivier waar men kan doorstappen en zelfs met paard en kar kan oversteken. Eeuwen geleden is er een *voorde* in de Dender geweest op de plaats waar sinds 1865 de brug tussen Okegem en Pamel ligt. Toen het in mei 1940 dagenlang niet geregend had en alle sluizen openstonden, vloeide er enkel nog water in het laagste deel van de Denderbedding. Je kon er te voet de rivier oversteken.

[3] H. VAN ISTERDAEL. *Families en personen te Okegem (Ninove) (12de eeuw – 1909) en Impegem (Liedekerke) (17de eeuw – 1804)*. Okegem, 2009.

Het tragische einde van Manse Krol

De overstromingsgolf van 1926

PATRICK PRAET

We hebben nog maar pas de zomerhittegolven achter de rug, of de kans bestaat dat we ons in het najaar aan massale regenval mogen verwachten als de keerzijde van de klimaatopwarming. Weerextremen lijken het nieuwe normaal te zijn, zoals we weten soms met catastrofale gevolgen. De 'waterbom' van vijf jaar geleden in de Vesdervallei zit nog fris in het geheugen. Er is natuurlijk de klimaatopwarming, maar daarnaast is er de grilligheid van het weer zelf waarmee ook onze voorouders af te rekenen hadden. Dicht gelegen naast de Dender betekende dit voor de vroegere Okegemnaars dat ze voortdurend op hun hoede moesten zijn voor overstromingen bij zware regenval. Ouderen herinneren zich vandaag nog wel hoe vroeger de Dender bijna jaarlijks buiten zijn oevers trad. Vooral de mensen in Eversem zaten dan met natte voeten. Toen dit in de winter van 1925-1926 opnieuw gebeurde, keek niemand hier echt van op. Wie in die periode de krant las, was waarschijnlijk al opgelucht dat het in de Denderstreek nog relatief meeviel. Veel erger was het immers gesteld in de Maasvallei. Toch bleef Okegem niet helemaal gespaard. Manse Krol uit Eversem was een van de slachtoffers van wat toen in België als een nationale ramp werd omschreven.

De overstromingen van 1925-1926 waren toe te schrijven aan meerdere factoren.[4] Op het einde van de 19de eeuw waren bij heel wat Belgische rivieren de meanders, die normaal het stromende water vertraagden, omwille van de scheepvaart rechtgetrokken. Dit was ook met de Dender gebeurd tijdens de kanalisatie van 1863-1867. De 'Put' op het einde van de Fonteinstraat is nog een stille getuige van het vroegere bochtenwerk van Dender. Maar ook in de rest van het land werden de drassige weiden – van oudsher overstromingsgebied – overgeleverd aan huizenbouw en industrie. Na de Eerste Wereldoorlog werd door de Belgische overheid vooral gefocust op wederopbouw van de 'verwoeste gewesten' (hoofdzakelijk in de Westhoek), de reparatie van de wegen, en de reconversie van de industriële infrastructuur. Veel minder aandacht ging naar het herstel van de dijken en de oevers van de rivieren. Daarbij kwam dat de bevoegdheden over de waterhuishouding versnipperd waren over verschillende instanties: de Administratie der Bruggen en Wegen, de provinciale overheden, de gemeenten. Een echte coördinatie was er dus niet wanneer eind 1925 het noodlot toesloeg.

Afb. 3: Overstromingen in Moerzeke (Dendermonde) (foto: KIK – IRPA (kikirpa.be))

De ellende begon eind november met zware sneeuwval die een paar weken aanhield. Op de toppen van de Hoge Venen lag op een bepaald ogenblik bijna een meter sneeuw. Na een week van zware vrieskoude sloeg het weer midden december eensklaps om. Een opmerkelijk zachte periode deed het ijswater smelten, waarbij Atlantische depressies zorgden voor veel regen. In België was vooral de Maasvallei zwaar getroffen. Het roept beelden op van vijf jaar geleden in en rond Verviers, maar toch was er een verschil. Daar waar in 2021 op korte tijd heel veel water uit de hemel viel, ging het in 1925-1926 om langdurige en

[4] De weerkundige en historische gegevens zijn gebaseerd op R. LEEMANS en P. MORMAL. *De overstromingen van 1925-1926 in België: van tragedie tot erfenis*. In *Science Connection*, 75, 2026, p. 16-23 (ook te raadplegen via https://www.kikirpa.be/nl/nieuws/overstromingen-1925).

aanhoudende regenval. Duizenden inwoners werden tijdig geëvacueerd, wat verklaart waarom het aantal dodelijke slachtoffers uiteindelijk 'beperkt' bleef tot enkele tientallen … officiële cijfers hierover waren er toen niet … Het nam niet weg dat nagenoeg elke stad langs de Maas toen onder water stond, in 6000 huizen raakte het water tot de eerste verdieping.

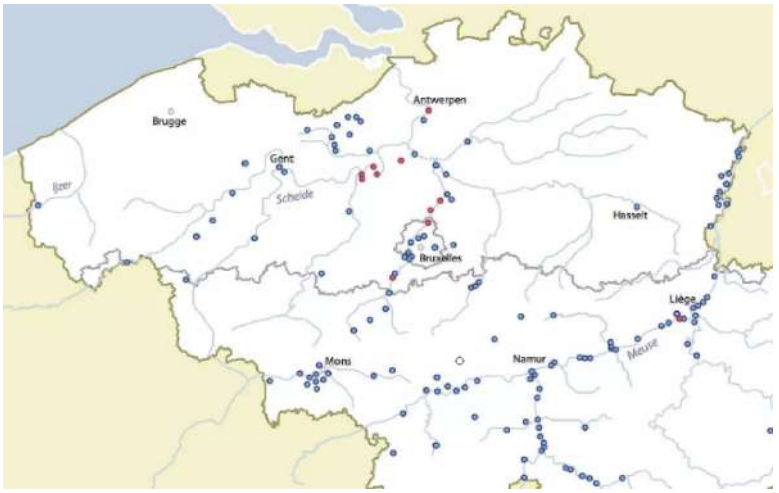
Het hoogtepunt deed zich voor rond nieuwjaar 1926, maar eind januari was de meeste ellende achter de rug. De gebeurtenissen werden door het KMI beschouwd als de grootste waterramp van de 20ste eeuw. In een officiële verklaring van de weerdienst lezen we: *"Deze maand december zal, door de rampen die zich in het hele land hebben voorgedaan, de meest rampzalige en schadelijke maand blijken te zijn die België sinds 1833, het begin van de meteorologische waarnemingen, heeft gekend."*

Maar ook de Vlaamse provincies kregen hun deel. Daar ging het om de gemeenten langs de Schelde, de Dender en de Durme. Langs de Dender deden de meeste problemen zich voor langs de bovenloop tussen Dendermonde en Aalst, maar er waren ook meldingen van overstroomde straten en kelders tussen Erembodegem en Ninove. Het is dan ook bijzonder tragisch dat in het al bij al minder getroffen Okegem op 8 januari 1926 een dodelijk slachtoffer viel. Het ging om Maria Victorine Broeckaert (1869-1926) uit Eversem. Meerdere kranten van toen hebben er aandacht aan besteed; Zo schrijft *De Nieuwe Gazet*:

'De waterramp is in de gemeente Okegem oorzaak geweest van een droevig ongeluk dat het leven gekost heeft van een brave huismoeder. Victorine Cesarine Bouckaert[5], echtgenoote Emiel Van der Speeten, wonende op het gehucht Eversem was donderdagavond, rond 8 uur uitgegaan. Toen de vrouw op den terugweg naar huis was, is zij door de duisternis misleid in het water van een overstroomde gracht gesukkeld. Daar er geen hulp kwam is de ongelukkige verdronken. Het slachtoffer was een voorbeeldige echtgenoote en moeder van een door elkeen geacht gezin. Dit vreeselijk ongeluk heeft in heel de gemeente een groote verslagenheid verwekt.[6]

Maria Victorine Broeckaert, bijgenaamd Manse Krol, was een bekende figuur in Okegem. Ze woonde met echtgenoot Emiel Van der Speeten rechtover de fabriek in de Fonteinstraat. Emiel was herbergier, terwijl Manse een bijhorende winkel uitbaatte. Waar zij precies in het water sukkelde is niet bekend, maar hoogst waarschijnlijk gebeurde dit langs de gracht die toen langs de Fonteinstraat liep. Het laat zich raden dat haar tragische einde in Okegem de nodige opschudding opwekte.

De jaren nadien had Eversem nog meermaals last van natte voeten. De kranten schreven er telkens gretig over, zo bijvoorbeeld in 1939: *'De wijk 'Eversem' werd in een zeer korten tijd door het water van het overige gedeelte der gemeente afgesloten. De eigendom van Frans De Bruyn was in een wilden stroom herschapen. Het water dat op sommige plaatsen meer dan 50 centimeter hoogte bereikte ging met een onweerstaanbare kracht de huizen binnen. Kelders liepen onder en het water bereikte in de huizen de zitplaatsen der stoelen, zoodat de bewoners met grooten spoed hunne huizen moesten verlaten of op de zolders vluchten. De weiden en bosschen langs den Dender zijn in een ware zee herschapen. De werklieden die van hun werk huiswaarts keerden moesten schoeisels en bijhoorigheden uitspelen en door het water plonsen teneinde hunne verder gelegen huizen te bereiken. Vrouwen werden op den rug der mannen gedragen, daar er geen ander middel was om over het watergeweld te geraken.'*[7]

Afb. 4: Kaart van de voornaamste overstromingen in België in 1925-1926. Merk op dat de wateroverlast in de Dendervallei in vergelijking met andere locaties relatief beperkt was. (kaart: KIKIRPA)

Het was pas met de versterking van de oevers van de Dender dat de toestand na de oorlog verbeterde. Ook de verbreding met de parallelle Tragelgracht (tussen Dender en woongebied) bracht soelaas. Eversem was en bleef natuurlijk een laaggelegen gebied dat zeer overstromingsgevoelig was. De Fonteinstraat – letterlijk de straat met *fonteynen* of kleine bronnen – heeft zijn naam dan ook niet gestolen.

[5] Alle kranten die het ongeval rapporteerden spelden de naam van Maria Victorine verkeerd.

[6] *De Nieuwe Gazet* van 9 januari 1926 (geraadpleegd via belgicapress.be op 19 juli 2026).

[7] *Het Nieuwsblad* van 30 november 1939 (geraadpleegd via belgicapress.be op 19 juli 2026).

Okegemnaars met meiseniersbloed

HERMAN BRANTEGEM en PATRICK PRAET

Iedereen op zijn plaats

Tot omstreeks 1800 was Europa grotendeels een samenleving gebaseerd op voorrechten, juridische ongelijkheid en onmondigheid. Tijdens de vroegmoderne of nieuwe tijd (eind 15de - eind 18de eeuw) was de maatschappij strikt ingedeeld volgens sociaal-juridische criteria. Het was een standenmaatschappij waarin iedereen zijn plaats kende: geboorte en afkomst bepaalden het verloop van je leven. De clerus en de adel beschikten over privileges (erfelijke voorrechten), in tegenstelling tot de rest van de bevolking (de derde stand) die allerlei 'heerlijke' plichten moest vervullen: karweien voor de heer, belastingen, pachten betalen,…

Maar ook bij de derde stand bestond de praktijk om zich volgens professionele, sociale of juridische kenmerken van elkaar te onderscheiden Binnen deze ruime groep van de bevolking ontstond aldus een nieuwe hiërarchie. Toetreden tot zo'n afgesloten groep was niet zo eenvoudig. Ook hier was erfelijkheid bepalend. Zo bestonden in de steden allerlei organisaties: gilden (voor de kooplieden), ambachten (voor de werklui), en verder ontelbare genootschappen of broederschappen met een religieuze of sociaaleconomische basis, en allemaal met een heel gesloten structuur.

We blijven nog even bij de steden. Bij hun ontstaan omstreeks de 11de-12de eeuw konden zij ontsnappen aan de feodale verplichtingen van de landsheer. Wie in een stad geboren werd of stadsrechten had, was dus vrij, vandaar de uitdrukking 'stadslucht maakte vrij'. Dit verklaart waarom de steden een grote aantrekkingskracht uitoefenden op de plattelandsbevolking. Lijfeigenen en horigen konden zich ontdoen van hun verplichtingen tegenover de landheer eenmaal ze in een stad werden opgenomen. Maar ook wie op het platteland bleef wonen zocht een uitweg om te ontkomen aan de heerlijke verplichtingen. Zo konden vermogende plattelanders zich – mits betaling – laten inschrijven als buitenpoorter van een stad. Ze kregen dan gelijkaardige voordelen als de binnenpoorters van de stad. In de praktijk was dit eerder voorbehouden aan de vermogende families. Ook in Okegem waren meerdere inwoners buitenpoorter van een naburige stad, meestal was dit Aalst of Geraardsbergen. De voordelen waren niet min: los van de fiscale en economische voordelen vielen buitenpoorters niet meer onder de (soms willekeurige) jurisdictie van de plaatselijke landheer en vermeden ze dat de heer beslag legde op een deel van een nalatenschap. Doordat het poorterschap erfelijk was, werd de inherente ongelijkheid aan de volgende generaties doorgegeven.

Het meisenierschap

Voor de rurale bevolking bestonden er nog andere opties om haar fiscale verplichtingen tegenover de landheer te ontlopen. Een hiervan was het zogenaamde meisenierschap, een erfelijk juridisch statuut dat in het hertogdom Brabant vrij algemeen verspreid was. Het werd meer bepaald verleend door de heerlijkheid Grimbergen, de naam van het gebied waarvoor de schepenbank van Grimbergen bevoegd was.[8]

Het ontstaan van het meisenierschap gaat terug tot de 12de-13de eeuw toen de Brabantse hertog naar aanleiding van zijn oorlogen beroep deed op vermogende boeren. Zij beschikten immers meestal over een paard dat voor de militaire verrichtingen kon ingezet worden. In ruil hiervoor stond de vorst hen een aantal rechten toe.[9] Zo waren meiseniers vrijgesteld van tol en van successierechten bij het overlijden van een familielid (gekend als de dode hand). Zij hadden ook het voorrecht om door de schepenbank van Grimbergen berecht te worden. De voordelen waren blijkbaar zo aantrekkelijk dat heel wat boeren uit de rest van Brabant het meisenierschap beoogden. Iedereen kon dit aanvragen, op voorwaarde dat men hiervoor betaalde.

Het meisenierschap mocht dan wel erfelijk zijn, toch

[8] De heerlijkheid Grimbergen was toen heel wat groter dan de huidige gemeente met dezelfde naam.

[9] De historische term voor een hoeve met bijhorende gronden die door de heer aan een horige werden toevertrouwd om te bewerken.

moesten de zoons en dochters van een meisenier zich in Grimbergen legitimeren om in het meiseniersregister ingeschreven te worden. Dit gebeurde in aanwezigheid van twee getuigen (*stravers*), meestal waren dit familieleden die de aanvrager vergezelden. Wanneer dit geattesteerd was, kreeg het nieuwe lid een meiseniersbrief waarin plechtig werd bevestigd dat hij/zij *'van meiseniersbloed'* was.

Het register met zowat 10.000 namen is vandaag zorgvuldig bewaard en vormt voor genealogen nog steeds een uitstekende aanvullende bron voor hun familieonderzoek. Het werd de voorbije eeuw door historicus Jan Lindemans ontsloten in een reeks artikels voor de Vlaamse Vereniging voor Familiekunde en in 1998 in het boek *Van meiseniersbloed*[10]. Merkwaardig genoeg staan ook een aantal Okegemnaars als lid geboekstaafd. We vulden de gegevens van Lindemans aan met Herman Van Isterdaels gezinsreconstructie over Okegem en Impegem.[11]

Okegemnaars?

Onderstaande lijst bevat uiteindelijk 18 'Okegemnaars', maar in werkelijkheid ligt dit aantal vermoedelijk heel wat hoger. De lijst kan al minstens aangevuld worden met de getuigen die het meisenierschap reeds bezaten. We beperken ons tot de personen die in Okegem zijn geboren of die er een tijd hebben gewoond.

- Een echte meiseniersfamilie was de familie Dauwe (Douw, D(h)auwe, De Hauwe,…). **Livinus Dauwe** (- 1675) werd geboren in Borchtlombeek en overleed in Pamel. Hij huwde met Elisabeth De Leeuw (1612-1669) uit Okegem met wie hij in Impegem woonde. Livinus was meisenier en liet ook zijn kinderen **Joos, Jan, Cathelijne, Anthoen en Paschyne** tussen 1672 en 1678 als meisenier inschrijven. Joos behoorde tot een groep van dertig boeren die op 5 september 1672 naar Grimbergen trok om zich te laten registreren. Zijn *stravers* waren zijn vader Livinus en broer Anthoen.
- **Guilelmus De Leeuw** (- 1653) uit Impegem, zoon van Judocus die in Okegem huwde met Anna Cuijpers, liet zich (ook al) op 5 september 1672 inschrijven als meisenier. Getuigen waren zijn neven Joos en Anthoen Dauwe. Op dezelfde dag deden zijn zus **Joanna** en broer **Petrus** hetzelfde. Getuigen waren hier respectievelijk broer Guilelmus (die ironisch genoeg nog enkele minuten ervoor als meisenier was bevestigd…) en neef Anthoen Dauwe. Ook de man van Joanna, **Gillis De Wael**, liet zich in 1688 noteren als meisenier.
- **Guilelmus De Leeuw** (1671-1726) – niet te verwarren met de vorige Guilelmus – was de zoon van Laurentius en Adriana Van Ginderdeur, wonende in Impegem. Hij was gehuwd met Judoca Van Ginderdeuren uit Okegem. Guilelmus was reeds buitenpoorter van Geraardsbergen toen hij zich begin 1716 liet inschrijven als meisenier (met Gillis De Wael en Jan Van Tricht als getuigen).
- **Martyne (Martina) De Schepper** (- 1704) woonde met haar man Gerardus Van den Hauwe in Okegem. Zij liet zich op 5 september 1672 in Grimbergen als meisenier inschrijven (getuigen waren Guilliam en Jan Van Houtem).
- **Adrianus Vetsuypens** (1724-1776), zoon van Petrus en Joanna Beeckman beiden uit Okegem, verhuisde na zijn huwelijk met Maria Theresia De Breemaecker naar Pamel. Hij liet zich in 1767 inschrijven als meisenier in Grimbergen (met Jan en Cornelis Vetsuypens als getuigen). Vader Petrus bekleedde in Okegem meerdere functies (schepen, pointer en zetter[12]).
- **Jacoba Waghemans (1603 -)** was de dochter van Judocus en Barbara Van der Meulen, afkomstig uit Okegem, en beiden buitenpoorters van Aalst. Na haar huwelijk met Adriaen Bogaerts vestigde Jacoba zich te Kattem. Ze liet zich registreren als meisenier op 21 mei 1647 (met Joos Waegeman en Carel Verbeken als getuigen).
- **Judocus Wagemans**, geboren in Okegem maar wiens ouders niet bekend zijn, huwde met een vrouw uit Pamel (naam eveneens onbekend) en ging vervolgens inwonen bij zijn echtgenote. Hij registreerde zich als meisenier op 13 juli 1634 (met broer Jan en neef Jan Trist als getuigen).
- **Nicolaus Wasteels,** zoon van Anthonius en Joanna Van der Beken uit Okegem, ging na zijn huwelijk met Livina Van der Biest in Meerbeke wonen. Hij registreerde zich als meisenier op 12 mei 1647 (met Gillis Huyghe en Gillis Wasteels als getuigen). Het echtpaar had een middelgroot landbouwbedrijf met één knecht en één meid.
- **Godevaert Van Geenderdeuren (Van Genderdeuren, Van Ginderdeuren, Van Ghenderdeur(e),…)**, zoon van Cornelius en Petronella De Vits uit Okegem, vestigde zich na zijn huwelijk met Petronilla De Vits als

[10] Uitgegeven als: J. LINDEMANS. *Van meiseniersbloed*. Z.p., Vlaamse Vereniging voor Familiekunde Gouw Vlaams-Brabant, 1998.

[11] H. VAN ISTERDAEL. *Families en personen te Okegem (Ninove) (12de eeuw – 1909) en Impegem (Liedekerke) (17de eeuw – 1804)*. Okegem, 2009.

[12] Verantwoordelijk voor de registratie van de belastingen in Okegem.

kleermaker in Pamel. Op 26 augustus 1678 liet Judocus zich inschrijven als meisenier (Anthoen en Jan Dauw waren getuigen).

- **Joannes Gespers (Jespers)** (1711 -) werd in Okegem geboren als zoon van Adrianus en Anna Schoenmans. Hij liet zich inschrijven als meisenier op 8 juni 1751. Hij woonde toen als landbouwer te Pamel. Getuigen bij zijn inschrijving waren Christiaen Erpels en Jan Hendrik Geeroms.

Op basis van de beknopte lijst van achttien 'Okegemse' meiseniers wagen we ons aan **enkele voorzichtige conclusies**:

1. De meeste leden waren wel afkomstig uit Okegem, maar woonden op het ogenblik van de aanvraag op het grondgebied van het oude hertogdom Brabant, vaak omdat ze daar hun partner hadden gevonden. Het gaat dan meestal om Impegem dat parochiaal wel tot Okegem behoorde, of naburige dorpen zoals Pamel, Strijtem, Kattem, Borchtlombeek, ... Het bewijst eens te meer hoe zeer de dorpen in die jaren op elkaar waren gericht. Wie zijn levenspartner buiten de eigen gemeenschap zocht kwam automatisch in deze dorpen terecht. Het is ook een aanwijzing dat Okegemnaars meer contacten hebben met de Brabantse dorpen dan bijvoorbeeld met Ninove of andere naburige locaties uit Vlaanderen
2. Het meisenierschap was een zaak van enkele specifieke families die ook vaak met elkaar verwant waren. De namen die telkens weer opduiken zijn Dauw, De Leeuw, Waeg(h)emans, Vetsuypens, …
3. De meeste 'Okegemse' meiseniers waren afkomstig uit vermogende families. Alhoewel we niet van allen hun beroepsbezigheid kennen, waren toch heel wat meiseniers grondeigenaar, buitenpoorter van een stad, en/of drager van een bepaalde functie.
4. Meisenier werd je niet zo maar. Het lidmaatschap was erfelijk: *'van wettigen bedde ende meyssionierdebloede geboeren'*: uit een wettig huwelijk van een meiseniersman en -vrouw. Het lidmaatschap van de kinderen moest door twee personen worden bevestigd. Meestal waren dit directe familieleden die al lid waren. Het meisenierschap groeide op die manier uit tot een voorrecht van enkele specifieke families die hun lidmaatschap zo veel mogelijk afschermden.
5. Het meisenierschap was dus zeer gegeerd. Behalve fiscale voordelen gaf het ook bescherming tegen vervolging door de plaatselijke rechtbank. Dit lijkt ook het geval te zijn met Guilelmus De Leeuw die op 13 december 1715 buitenpoorter werd van Geraardsbergen, een maand nadat hij 'manslag' had gepleegd waarbij het slachtoffer uiteindelijk overleed. Op 7 januari 1716 liet hij zich ook inschrijven als meisenier. De korte opeenvolging van deze feiten houden zo goed als zeker verband met elkaar. Het is best mogelijk dat Judocus zich als buitenpoorter en meisenier liet inschrijven om aan de zwaarste straf te ontsnappen. Het neemt niet weg dat hij op 24 maart 1716 levenslang uit Vlaanderen werd verbannen op straf van de dood in geval van terugkeer, zijn bezittingen werden geconfisqueerd. Dit blijkt in elk geval uit een aantal voorbeelden uit andere locaties in Brabant waarbij het meisenierschap beschermde tegen vervolging.[13]

Het meisenierschap vertoont duidelijk parallellen met het buitenpoorterschap. Het fenomeen was karakteristiek voor een samenleving waarin mensen met een zeker aanzien al te graag muren optrokken rond hun familiale positie. Zo betonneerden de meiseniers de voorrechten die hun ouders hadden verworven en gaven ze die ook door aan de volgende generatie. Het blijkt een typisch menselijke reactie, we moeten vandaag niet ver zoeken om gelijkaardige situaties terug te vinden. Toch was het precies tegen dergelijke praktijken dat de verlichtingsidealen en de Franse revolutie reageerden. Want uiteindelijk ging het telkens om mensen die hun erfelijke voordelen gebruikten om zich van anderen te onderscheiden.

[13] de-meiseniers.be/demeiseniers.html

Een koffiebranderij te Okegem

HERMAN BRANTEGEM

Dat er een cichoreibranderij te Okegem heeft bestaan[14] zullen de ouderen onder ons zich herinneren, maar dat er op de 'Plésj' ook ooit een koffiebranderij is geweest, weten wellicht weinig mensen.

Het was een zekere Maurits (Maurice) Verleye (Zedelgem 1911 – 1978) die het idee kreeg om hier een koffiebranderij op te richten. Maar hoe kwam iemand uit het West-Vlaamse Zedelgem in Okegem terecht? Zijn vader Edmond huwde in 1907 te Elsene met Josephine Goossens die afkomstig was uit de Piezelstraat in Pamel. Maurice had dus voeling met de streek. Op die manier leerde hij wellicht Clementine Staels kennen, de dochter van Ivo Staels die op het Dorp het bekende café 'In 't Oud Gemeentehuis' uitbaatte. Maurice en Clementine trouwden in 1938 en gingen wonen in de ouderlijke woning van de echtgenote.

Op 27 juni 1941 deed Maurice een officiële aanvraag om een koffiebranderij op te richten met de naam 'Abatros'. Hij zag het duidelijk groot. De inhoud van de trommels zou meer dan 25 kilo bevatten en aangedreven worden met elektrische motoren van 1 tot 8 kilowatt, gestookt met een brander, aangedreven met cokes en met een inhoud van 60 kg. Ook waren onder meer een boonborstelmachine en een koffiemaaloven voorzien. Maurice Verleyen mikte op een productie van 50.000 kilo per jaar. De gemeente organiseerde een onderzoek commodo en incommodo. Er was geen verzet en het schepencollege gaf daarop een gunstig advies.[15] Men kan zich de vraag stellen hoe iemand op het idee komt om tijdens de oorlog – toch een periode met algemene koffieschaarste – met een dergelijke onderneming te starten. Naar verluidt zou Maurice goede relaties hebben onderhouden met de Duitse bezetter.

Afb. 5: Hoofding van het briefpapier van Albatros
(Stadsarchief Ninove, Modern Gemeentearchief Okegem)

De branderij was ondergebracht in een gebouw met enkel een gelijkvloers, gelegen achter het huis van Ivo Staels. De omringende huizen hadden geen hinder van het lawaai der machines en de geur van het koffiebranden. Hoe lang de koffiebranderij precies in Okegem gefunctioneerd heeft, konden we niet achterhalen maar vermoedelijk moet dit toch niet de hele oorlogsperiode geweest zijn. Firmin Van de Perre bevestigde dat hij de geur van het branden rook toen hij tijdens de oorlog als kind dagelijks te voet naar de gemeenteschool in de Kouterbaan ging.

Na de oorlog bracht Maurice Verleye zijn koffiebranderij Albatros over naar Pamel. Op de Oude Kaai zette hij de activiteit onder dezelfde naam verder. Samen met zijn vrouw woonde hij in een woning in de Kaaistraat (nr. 12), een huis waarin vóór de oorlog nog Jef Pauwels en Leontine Van Snick woonden voordat ze naar de Fonteinstraat in Okegem verhuisden. Het pand zelf staat in Pamel nog steeds bekend als 'den Albatros'.

[14] J. VAN DER SPEETEN. De suikerijbranderij. In MHO, 1983, nr. 2, p. 99-111.
[15] Stadsarchief Ninove, Modern Gemeentearchief Okegem, nr. 1.777

Het bedrijf van Maurice floreerde, want ouderen herinneren zich nog dat na de oorlog regelmatig vrachtwagens met koffie uit zijn magazijn vertrokken. Zo heeft ook Marcel Vernaillen met een dergelijke camion de koffie uitgevoerd. In de winkel 'bij Betsy' stond in de vitrine vooraan een reclamefiguur die Albatros-koffie uitschonk.[16] De koffiebranderij werkte met verschillende werknemers en verdeelde haar product in heel de streek. In 1950 verscheen in de toenmalige dagbladen nog een advertentie voor de aanwerving van vertegenwoordigers om in de streek de Albatros-koffie aan de man te brengen.

KOFFIE
ALBATROS
vraagt vertegenwoordigers voor
NINOVE
GEERAARDSBERGEN
RONSE
NEDERBRAKEL
OUDENAARDE
en omstreken
Schrijven met referenties : Kaai, 12, Pamel. 8507

Afb. 6: De Standaard, 5 januari 1950
(Belgicapress.be)

Pamel nodigt op Kermis-Maand
onafhankelijken en liefhebbers uit
Op de weg Moeskroen-Pamel
een van de schoonste koersen
Op 10 Mei allen naar Pamel
Met medewerking «Het Volk»

Afb. 7: Aankondiging van de wedstrijd Moeskroen-Pamel (*Het Volk*, 16 april 1948)

Maurice Verleye was na de oorlog blijkbaar een succesvolle lokale ondernemer … en met een hart voor sport. Toen het bedrijfje nog in Okegem was gevestigd, was er in 1944 voor zijn deur op het Dorp nog een speciale prijs te winnen bij de wielerwedstrijd 'Beeckman-De Caluwé' uit Ninove.[17] Toen hij reeds in Pamel woonde, organiseerde Maurice op 10 mei 1948, samen met enkele plaatselijke Pamelse bedrijfsleiders, een wielerwedstrijd voor 'onafhankelijken' die in de nationale pers heel wat aandacht kreeg. Deze 'Ereprijs Koffie Albatros' was een wedstrijd tussen Moeskroen en Pamel. Net voor de finale was er de passage doorheen Okegem.

In 1954 verhuisde Maurice naar Zottegem en op maandag 22 november 1954 worden zijn woonhuis en magazijnen in de Kaaistraat openbaar verkocht in de herberg Frans Asselman in de Kaaistraat in Pamel. Daarna zijn we het spoor bijster van deze Maurice Verleye.

[16] Rik was getrouwd met Germaine Staels die de zuster was van Clementina, de echtgenote van Maurice Verleye.

[17] *Het Nieuws van den Dag*, 6 mei 1944 (geraadpleegd via belgicapress, 29 juli 2026).

Volksgeloof in verband met het weer

HERMAN BRANTEGEM

Voor Jozef Van der Speeten was de Heemkring zijn levenswerk. Een groot deel van zijn lange leven deed hij opzoekingswerk en schreef hij artikels. Voor zijn bijdragen over het boerenleven kon hij putten uit de herinneringen uit zijn jeugd als zoon uit een landbouwersfamilie. We maken dankbaar gebruik van de vele losse notities die Jozef heeft nagelaten.

De maan

Voor het werk op de boerderij lette een goede boer niet alleen op het weer, maar ook op de stand van de maan. Weerspreuken zijn niet altijd geloofwaardig en niet bruikbaar, maar als de maan er bij te pas komt diende je ze wel serieus te nemen, zo dacht men. Zon en maan hebben in alle tijden en bij alle volken een betekenis gehad op het denken en handelen van mensen.

Als de nieuwe maan op een maandag begon sprak men van een ‘zeikmaan’, wat betekende dat er veel regen ging vallen. Men geloofde dat een wassende maan de planten deed opschieten en vroeg in zaad komen. Een volle maan en een verdwijnende maan gaven dan weer gezonde vruchten. Volgens het oude volksgeloof bepaalde de nieuwe maan dat men geen varken mocht slachten, want dan kwamen de wormen in het vlees. De boer mocht liefst niet in het aardappelveld werken, want dan kregen ze de ‘plaag’. Men kon echt niet bedenken wat een nieuwe maan allemaal bepaalde: geen bonen planten (want ze zullen niet mals koken), niet zaaien (want het zal doorschieten), geen tarwe zaaien (want er zal zwart graan bij zijn), geen fruit plukken (want het zal niet bewaren), geen aardappelen rapen (want er zouden teveel rotte in komen), ...

Uitdrukkingen waren er ook in verband met de zon. Zo zei men: ‘een kring om de zon is er regen zonder pardon’. ‘Een waterige zon en een bleke maan kondigen meestal regen aan’.

De dieren

Niet alleen de maan, maar ook dieren hadden volgens de boer een voorspellend karakter. Het klopt natuurlijk dat dieren weersveranderingen op een bepaalde manier kunnen voorvoelen. Zo zei men dat het ging regenen als de mussen in het zand plonsden, als bij valavond de pauw riep, als de haan kraaide bij valavond, of als de spin haar spindraden verkortte. Maar er komt ook regen als de vis in het water springt, de koekoek driemaal zingt, de kippen zich in het stof wentelen, de zwaluwen laag over de grond vliegen, de kikkers kwaken, de paarden hun nek strekken en in de lucht snuiven, de vliegen begonnen te steken, ...

Afb. 8: Een kring rond de zon is regen zonder pardon (Foto: Jos Dens (HLN))

Nog enkele andere volkswijsheden in verband met komende regen … Als het ‘broebelkes’ regent zou het nog dagen aan een stuk regenen. Of … als de eksterogen steken komt er spoedig water uit de lucht. En om dit deeltje over de regen af te sluiten nog een voorbeeld met enige causaliteit: wanneer de gootsteen stinkt komt er regen. Het klinkt bekend in de oren en er is een element van waarheid, zij het wel in omgekeerde zin: een gootsteen kan inderdaad stinken ná regenval, maar dan als gevolg van een riolering of een waterslot die overvol zijn.

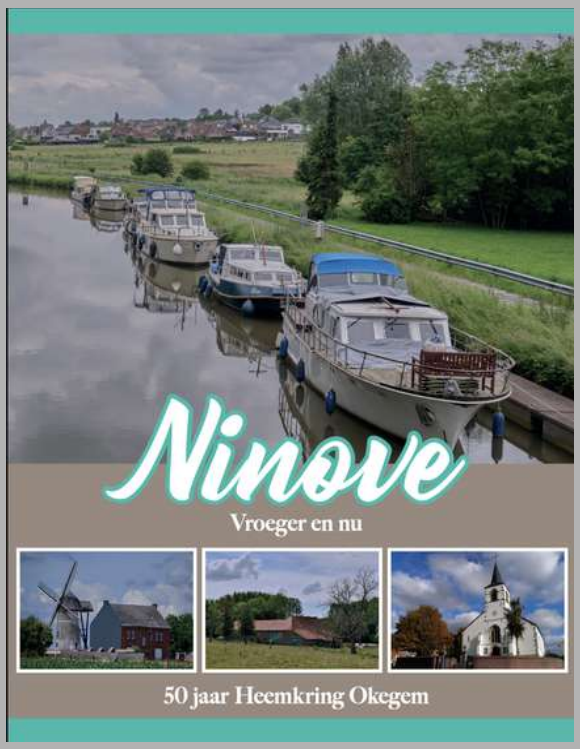
Dieren konden ook goed weer aankondigen. Dit was het geval als de leeuwerik hoog in de lucht zong. Kroop de kip vroeg op haar ladder, dan ging de volgende dag opnieuw de zon schijnen. Of met wat poëtischer: ‘Hanengekraai in de morgen, schoon weer zal het ons bezorgen’. Of … ‘Als de muggenzwermen dansen heeft schoon weer alle kansen’. En … ‘Vliegt een ekster in paar dan is het mooie weer snel daar’. En als de kikkers 's nachts blijven kwaken duurt het mooie weer voort. Dit laatste om maar te zeggen dat de volksspreuken elkaar konden tegenspreken …

Onweer

Donder en bliksem maakten op onze voorouders een grote indruk. Logisch ook dat hierrond heel wat wijsheden bestonden. Opnieuw kon het gedrag van de dieren een signaal zijn. Onweer kwam er als de zwijnen met stro in de bek lopen of de koeien in de wei rondlopen met de staart in de lucht. Of opnieuw met wat meer rijmelarij: ‘zwermende bijen rond de korven, dan komt onweer toegezworven’.

Wanneer het onweerde ging men op het hof met wijwater en in de kamers rond. Men zou niet naast het venster gestaan hebben want je kon doodgebliksemd worden. Men zou nooit onder de schouw gezeten hebben, want men geloofde dat de donder langs de schouw naar binnenkwam. Eveneens ging men de sleutel (het schof) van de kachel toedraaien om de donder te beletten binnen te komen. Om de donder niet aan te trekken mocht men met de ellenbogen op de ‘roeikes’ (metalen rails) van de stoof niet steunen. Bij de ouderen diende 's nachts iemand te waken wanneer het hevig onweer was. Zeer gelovige mensen maakten iedere keer als het weerlichtte een kruisteken, baden vijf Onze Vaders en vijf Weesgegroeten terwijl een gewijde kaars voor een heilig beeld brandde.

Fotoboek ‘Ninove vroeger en nu’

Nog steeds verkrijgbaar!

In 2024 verscheen het foto- en leesboek *‘Ninove vroeger en nu’* (65 blz.), een samenwerking van Albert Heijn (Ninove) met de Heemkring. Het werd een aangenaam kijk- en leesboek waarin de geschiedenis, de mensen en de gebruiken van de Ninovieters opnieuw tot leven komen. Het boek is ingedeeld in verschillende thema’s en besteedt aandacht aan alle deelgemeenten van Ninove, en dus ook aan Okegem.

Naar aanleiding van het 50-jarig bestaan van de Heemkring werd het boek met een luxueuze kaft uitgegeven. Op dit ogenblik zijn er nog enkele exemplaren beschikbaar. Misschien is dit het ideale geschenk voor jezelf of iemand anders.

Het boek kost 15 euro en is verkrijgbaar bij het bestuur. Wie interesse heeft kan een mail sturen naar info@heemkringokegem.be .

De Greef van halfvasten

HERMAN BRANTEGEM

Over de oorsprong van ‘de Greef’ is weinig bekend. Het was in elk geval geen heilige, maar eerder een volksfiguur die opdook met halfvasten (de vierde zondag van de vasten), vandaar ook zijn naam *‘Greef (graaf) van halfvasten’*. Volgens het volksgeloof verscheen de Greef bij de overgang van de winter naar de lente. *‘De Greive steekt de winter buiten’*, zo werd gezegd. Hij was dus degene die de koude, donkere dagen verjoeg en de vruchtbaarheid aankondigde. De figuur was vooral populair in bepaalde dorpen van Brabant en Vlaanderen[18]. Al tijdens de 18de eeuw werd hij voorgesteld als een welgestelde man die door het land reed en cadeaus uitdeelde. Met de opkomst van Sint-Niklaas op het einde van de 19de eeuw evolueerde de Greef in de richting van een kindervriend. Men omschreef hem ook als ‘Sint Greef’ en hij werd net als de Sint voorgesteld als een man in het wit op een wit paard. Tegelijk bleef er een rivaliteit sluimeren tussen beide figuren: de Sint werd eerder gezien als kindervriend voor het chique volk in de steden, terwijl de Greef er was voor de kinderen op het platteland. Schrijver en volkskundige Pol De Mont (1857-1931), afkomstig uit Wambeek en in Ninove op school gezeten, schreef in 1891 over de Greef:

‘In de verbeelding der kinderen neemt hij de gedaante aan van een wereldlijken Sint Niklaas: evenals deze rijdt hij op een wit paard rond de wereld over bosschen en daken heen , evenals deze houdt hij heel het jaar een waakzaam oog op het gedrag der kleinen, evenals deze dringt hij in den mysterieusen Half-Vastennacht door de schouw in de huizen om de kleinen in evenredigheid tot hun deugdzaamheid te beloonen. (…) Hij droeg aan den arm eenen korf gevuld met lekkernijen en wierp die onder de kinderen te grabbelen. Doorgaans speelde de zoon van den burgemeester of een zijner dienstboden Greef.’[19]

Vermoedelijk heeft de Greef een Germaanse oorsprong. Dit kan men afleiden van het ‘haantje op een stokje’, een figuurtje dat bij zijn komst werd vervaardigd. De kinderen zongen immers rond de periode van de Greef:

De Greef van halfvasten

Wat heeft hij meegebracht

Een haantje op 'n stokje

En daar een pluimeke op!

Het ging concreet om een haantje gebakken uit brooddeeg dat boven op een stokje geplaatst werd. Het haantje op een stokje zou een verwijzing zijn naar de Germaanse voorstelling van de wereldboom[20] waarin een gouden haan zit. De haan werd immers gezien als een zonnesymbool dat in de vroege ochtend met zijn gekraai de komst van de zon aankondigde. Vermoedelijk gaat de Greef zelfs terug naar de verering van de god Wodan, ook bekend als Yggr. Een andere naam voor de wereldboom is overigens ‘yggrdrasil’, vertaald als ‘yggrdrager’. In deze interpretatie kan de Greef worden gezien als een gekerstende nazaat van Wodan. Trouwens … Sint-Niklaas werd vroeger ook afgebeeld met een klein boompje in de hand.

Afb. 9: Vaantje Greef

[18] De Greef was onder meer bekend in Okegem, Welle, Iddergem en Pamel.

[19] *Nederlandsch Tijdschrift voor Volkskunde*, jaargang 4, 1891, p. 24. Geciteerd in editiepajot.com/regios/19/articles/66762 (geraadpleegd op 31 mei 2025)

[20] De wereldboom is een motief uit Indo-Germaanse culturen en stelt een boom voor die vanuit de ondergrond naar de hemel reikt.

Afb. 10: Speculaasplanken met voorstellingen van Greef en Grevin, 18de en 19de eeuw (MAS collectie)

Celine Van der Speeten (1912-2015) herinnerde zich dat rond 1920 een man, verkleed als de Greef, in de Kattestraat bij de kinderen thuis snoep bracht. Kinderen mochten immers niet snoepen, halfweg tijdens de vasten kon er dus wel wat lekkers af. In Pamel en Okegem kregen kinderen ook soms appelsienen, wat dan weer zijn affiniteit met de Sint bewijst. Celine bevestigde ook dat de Greef vooral bij het gewone volk gevierd werd en Sint-Niklaas daarentegen bij de rijken. De Greef kwam ook via de schouw de huizen naar binnen. De schouw en het haardvuur werden vóór de kerstening – dus in de Germaanse periode – in onze streken gezien als de verbindingsweg tussen mensen en goden. Het haardvuur was de heilige plaats bij uitstek. Net als bij de Sint werden er in een klomp ook een wortel en wat aardappelschillen klaargelegd voor het ros van de Greef. Zo mocht Celine ieder jaar bij haar meter Maria Celina Van de Perre, die 'langs den bos' woonde, haar klomp gaan zetten.

Toen tijdens de 20ste eeuw de levensstandaard toenam en de gewone mensen meer en meer de rijken gingen nabootsen, verdween de Greef en bleef de Sint. De commercialisering zag duidelijk ook meer heil in de Sint.

Een gedicht over Okegem

Maurits Van Liedekerke is een bekende figuur als schrijver, dichter, flamingant en kenner van het Pajottenland. Hij werd in Teralfene geboren op 21 juli 1945 en woont nu in Herne. Hij werkte als journalist en was lange tijd hoofdredacteur van *Wij*, het weekblad van de Volksunie. Hij publiceerde poëzie en historische studies.

Maandelijks brengt Maurits Van Liedekerke in de rubriek Maandstond een gedicht voor het persorgaan *Persinfo.org* dat zich toelegt op nieuws uit het Pajottenland. In maart 2026 schreef hij een gedicht over Okegem naar aanleiding van de restauratie van de film Daens. Met de goedkeuring van de auteur geven we het graag een plaats in onze *e-Mededelingen*.

Okegem

Waar een Denderdraai Brabant aan de Vlaanders bindt en aan de overzijde De Dikke op zijn sokkel staat, ligt Okegem.

Vaak fietsten wij langs de tragel naar dit dorp van niemendal.

Vanop het jaagpad zie je de fabrieksgeraamten waar ooit weefgetouwen trilden, uit kokend zwavel koudvuur spatte en kinderkaken schonden, levenslang....

Eens de kerktoren in zicht riep een van ons: kijk daar.... Ook een Gem!

We lachten om de overjaarse grap. Als naar gewoonte stond de kerkpoort open, we hoorden zaligmakende orgelklanken.

Aan het station hielden we halt en staarden naar het huis waar ooit zes bevlogen mannen en een Aalsterse zwartrok hun strijd begonnen waarop het hele Denderland nog bogen kan.

Een van ons las luidop:

Slaaf noch bedelaar mag de arbeider zijn, hij moet een vrij en welvarend man wezen.

We fietsten terug terwijl vragen ons op de lippen lagen. Waarom kinderen in stekjesfabrieken werkten en niet op de schoolbanken zaten?

Waarom kantwerksters, fossenmannen, kareelbakkers in stulpen woonden terwijl hun bazen in roomtaartvilla's hun winsten telden?

Met de jaren kregen onze vragen een antwoord en de stichtende mannen een gelaat.

Maurits van Liedekerke

Uit de regio

DE REDACTIE

Nieuws over de windturbines langs de Dender

Het dossier voor de bouw van twee grote windturbines op het grondgebied van Ninove (Denderstraat en Nederwijk-Oost) sleept verder aan. Even opfrissen … In 2025 vernietigde de Raad van Vergunningsbetwistingen de beslissing van de bevoegde Vlaamse minister om alvast één turbine te laten bouwen. De uitbater Engie diende begin dit jaar daarom een nieuwe en gewijzigde aanvraag in die in mei aan een openbaar onderzoek is onderworpen. Bezwaren konden ingediend worden bij het Departement Omgeving van Vlaanderen. Het is nu aan de Vlaamse overheid om op basis hiervan al dan niet een nieuwe vergunning toe te staan. Wordt vervolgd …

Opgravingen in de Burchtstraat

Afb. 11: Een foto van de opgravingen naast de Hospitaalkerk (foto: Solva | Nota –Ninove Inghelantsite Burchtstraat – 2024C431)

De werken in de Ninoofse Burchtstraat zijn achter de rug. Zoals wettelijk voorzien was er een archeologisch vooronderzoek dat enkele nieuwe gegevens over de ontstaansgeschiedenis van Ninove opleverde en andere bevestigde. De opgravingen gebeurden door de intercommunale Solva en kaderden in het bodemonderzoek van de nabijgelegen Ingelandsite, het gebied dat begrensd wordt door de Burchtstraat, Graanmarkt, Oude Kaai en Dender.

De opgravingen in de Burchtstraat leerden dat deze oude weg tussen de bucht (overzijde van de Dender) en het economisch en religieuze centrum in de binnenstad pas zijn definitieve vorm kreeg vanaf de 12de-13de eeuw. Het onderzoek toonde aan dat de weg in verschillende fasen werd verhoogd en verbreed. Het gebied tussen de Dender en het centrum was lange tijd een alluviale vlakte die tijdens de winter meermaals onder water kwam te staan. Dit zette de Ninovieters aan om de weg en de bouwpercelen stelselmatig te verhogen. Langs weerzijden van de weg ontstonden kleine wegeltjes waarvan de straatstenen via een aantal proefsleuven aan de oppervlakte kwamen. De ophoging en verbreding van de weg was noodzakelijk om de economische bevoorrading van de Dender naar de binnenstad te verbeteren. In elk geval was er al heel vroeg een drukke bewoning langs de Burchtstraat en de Ingelandsite. Vakwerkhuizen werden er van elkaar gescheiden door voetwegen en afwateringskanaaltjes van de Dender.

Na het bouwverlof worden de plannen rond de Inghelantsite uitgevoerd. Onder het vorige stadsbestuur kreeg het gebied een herbestemming als groene long in de stad. Men voorziet een wandelpad, een woongebied, recreatiemogelijkheden, en een buffer- en infiltratiebekken. Zo krijgt de zone opnieuw de functie die het eeuwen geleden ook had en die ook aansluit bij de naam die er vroeger werd aan gegeven. Een ‘inghelant’ was namelijk een laaggelegen grasland dat als buffer diende in geval van hevige regenval en overstromingen van de Dender. Het is overigens een toponiem dat vroeger ook in Meerbeke en Pamel voorkwam. Toch is het laatste woord over de Inghelantsite nog niet gezegd. AZorg Ziekenhuizen wil immers het oude ziekenhuisgebouw van Ninove sluiten en is op zoek naar een nieuwe locatie in de stad. Hierbij wordt gekeken naar een inplanting op de Inghelantsite.

Dorpskroniek

DE REDACTIE

Okegem heeft een nieuwe frituur

Afb. 12: De Frietbroers (© IF HLN)

Okegem heeft er een horecazaak bij. Marijn en Pieter Aerts uit Liedekerke openden in mei op het Dorp hun eigen frituur met als toepasselijke naam ‘De Frietbroers’. De twee broers waren tot voor kort zelfstandige dakwerkers. Het opstarten van een frituur begon naar eigen zeggen als ‘een zot idee’. Toen ze merkten dat het voormalige café ‘The Legends’ te koop stond, waagden ze de sprong. Van het vroegere café is intussen niet veel meer te herkennen. ‘We hebben de toog uitgebroken en een nieuwe vloer gelegd. Ook de toegankelijkheid voor rolstoelgebruikers vinden we belangrijk. We zijn allebei leken als friturist, maar intussen hebben we al veel geleerd’, vertellen de twee broers. In hun frituur willen zij vooral werken met eigen bereidingen, dus verse frieten, eigen stoofvlees en balletjes in tomatensaus. Klantvriendelijkheid en kwaliteit vinden de Frietbroers belangrijk waardoor ze ook aan huis zullen leveren. De opening op 1 mei gebeurde door burgemeester D’Haeseleer.

De frituur is open van woensdag t.e.m. zondag van 16.45 uur tot 21.45 uur. De Heemkring wenst de zaak veel succes.

Aantekeningen bij een foto

Afb. 13: Okegem, Kouterbaan 1, lente 2026
(foto Magda Wauters)

Sinds maart 2026 is het dorpsbeeld van de Kouterbaan enigszins veranderd. Het huis van Frans Van den Borre en Cecile Vernaillen is gesloopt voor nieuwbouw. Achteraan op de foto zie je een dieper gelegen ruimte. Wat weinigen nog weten is dat dit een kelder was waar ooit paddenstoelen werden gekweekt, in Okegem ‘kampernoeles’ genoemd. Het was Gomaar Vernaillen (1906-1965) die na de Tweede Wereldoorlog begon met ‘kampernoeles’ te kweken. Zijn dochter Cecile herinnert zich nog dat ze als klein

meisje hielp bij het plukken en vullen van de kleine houten bakjes van een halve kilo die in grote pakken met de trein naar de 'vroegmarkt' in Brussel werden gebracht. Buurman Gust De Bodt die toen in Brussel werkte, hielp Gomaar bij het dragen van de pakken. De activiteit stopte toen Gomaar in 1965 op 59-jarige leeftijd overleed.

Afb. 14: Gomaar & Cecile Vernaillen
(foto Heemkring Okegem)

Okegem in cartoons

Velen herinneren zich Rufijn De Decker nog als volkszanger, kunstschilder en tekenaar We kenden hem als Ninoofse alleskunstenaar die talrijke onderscheidingen kreeg van de stad. In 2021 kreeg hij zelfs zijn eigen gedenkplaat in de Fernand Tavernestraat.

Rufijn De Decker verleende ook ooit zijn medewerking aan de Heemkring. Voor het dialectwoordenboek *Azzoë gezeid* (2006) tekende hij speciaal de cartoons als illustratie bij Okegemse zegswijzen. Maar Rufijns aandacht ging vooral naar Ninoofse toestanden die hij op een ironische en milde manier in beeld, tekst en muziek kon omzetten. Bij een groot publiek was hij vooral bekend dank zij de optredens van zijn volksmuziekgroep De Veske Voljeir (later Balladeus).

Rufijns cartoons en liedteksten werden op de voorbije Erfgoeddag (26 april) getoond in de expo *'Rufijntjes: Ninoofse humor in beeld en klank!'* De originele tekeningen en bijhorende krantenartikels brachten een vrolijke hommage aan Rufijn. De bezoeker kon constateren hoe raak Rufijn de kleine kantjes van de gemeentepolitiek of absurde situaties in Ninove kon visualiseren. Op de tentoonstelling werden ook twee tekeningen getoond die specifiek over Okegem handelden.

De eerste cartoon dateert van 1997 en handelt over de plannen van het Ninoofse stadsbestuur om bij wijze van experiment een deel van de straatverlichting 's nachts uit te schakelen. Het idee paste in het voornemen om spaarzamer met energie om te gaan, het klinkt bekend in de oren … Tussen 23 en 6 uur zou bij om de drie palen het licht gedoofd worden. De tekening stelt Fons Schorreel voor als nachtwaker die op dat ogenblik Schepen van Openbare Werken was. Het bleef uiteindelijk bij een proefproject.

Afb. 15: De Okegemse Nachtwacht
(Het Nieuwsblad, 13 oktober 1997)

De tweede cartoon is niet gedateerd, maar kan omstreeks 2000 worden gesitueerd. De tekening verwijst wellicht naar de bewogen historiek van het vroegere stationsgebouw. Het station van Okegem werd gesloten in 1993 en door de stad aangekocht met de bedoeling hierin een café onder te brengen. Er was een concessie gegeven aan de brouwerij Alken-Maes, maar die vond jarenlang geen uitbater. Uiteindelijk vond het restaurant Dish zijn intrek in het stationsgebouw, maar ook dit was maar tijdelijk … De stad Ninove plant opnieuw de verkoop van het voormalige stationsgebouw.

Afb. 16: 2 pilskes heen en terug, alstublief
(foto: familie De Decker – De Maeseneer)

Okegem breekt uit

Op donderdag 18 juni organiseerde de Kerkraad in de kerk van Okegem voor de vierde keer een muziekevenement. Na het succes in 2024 was de Ninoofse groep De Doorbrekers terug van de partij. Zij brachten hits uit de jaren zestig en ze zorgden ook voor de nodige meezingnummers. Op het einde werd een receptie aangeboden.

In memoriam Zuster Marie-Martine

Op donderdag 11 juni overleed zuster Marie-Martine in het woonzorgcentrum Avondzon te Erpe. Zij was tot dan de oudste zuster bij de congregatie van de zusters H.H.-Harten. Zuster Marie-Martine werd als Alma Staels geboren te Okegem op 30 juli 1927. Alma was het derde kind van Joannes Alphonsus Staels (1898-1975) en Alberta Julia Vernaillen (1899-1989). Zij trad binnen in de kloostergemeenschap in 1956. Ze was er onderwijzeres, eerst in de Sint-Jorisschool (bekend als 't klein kloosterke') en later in de basisschool in de Onderwijslaan. Daar was ze ook directrice van de basisschool van 1975 tot 1987. Jongere collega's herinneren haar als een moderne en wat eigenzinnige zuster. Op een ogenblik dat onderwijzeressen tijdens de jaren 1950 te voet, met de trein of de fiets naar school kwamen, reed zuster Marie-Christina al rond met een Lambretta (een stijlvolle motor naar het voorbeeld van een Vespa). Velen herinneren haar ook als een uitstekend organisator.

In 1987 nam ze haar pensioen. Ze bleef tot 29 november 2023 in de zustergemeenschap wonen, waarna zij naar het rustoord Avondzon vertrok. Het was haar uitdrukkelijke wens om voor haar geen uitvaartliturgie te organiseren. Haar lichaam stelde ze ter beschikking van de wetenschap.

Momenteel is er met Raymonde Ricour nog één Okegemse zuster in de kleine kloostergemeenschap.

Afb. 17: Zuster Marie-Martine
(foto: Kerknet.be)